

Dere opvatting deelt men ook in het Verbond „Patrimonium“.

Moet een christenwerkmans zich er ten volle van bewust zijn, dat hem van God gaven tot werken zijn verleend; dat hem plichten tot werken zijn opgelegd, toch is er een drietal mogelijkheden gebleven, die hem vrijmoedigheid kunnen geven, werk te weigeren.

De eerste mogelijkheid om rechtens het werk te weigeren, kan gelegen zijn in zijn persoon. Het kan n.l. zijn, dat hij zich lichamelijk niet in staat voelt het werk te volbrengen; of ook, dat hij meent de verantwoordelijkheid voor het werk niet te kunnen dragen; als ook, dat hij verstandelijk zich onbekwaam gevoelt en ten slotte wanneer de patroon hem zou willen aanzetten tot daden, die hij ontoelaatbaar acht.

De eerste grond hier genoemd, zal wel zeer zelden aanleiding geven tot staking. Het brengt dus geen verschil van meening 17).

De tweede mogelijkheid kan liggen in de soort en de aard van het werk. Ik bedoel hiermede niet een gezochte oorzaak, wat er b.v. bij menige staking wel eens op gelijkt. Neen er kunnen wezenlijke redenen zijn — in de Tabaksindustrie en Havenarbeid vond men dat dikwijls zoo — waarbij een christenwerkmans met volle vrijmoedigheid het werk mag weigeren en zijn collega's overhalen tot een collectief neerleggen van den arbeid.

Natuurlijk naar vaste regelen en onder leiding van den vakbond. En die hier dan beslissen hebben te letten op God, die boven hen is, op het werk, dat voor hen is en op het gezin, dat achter hen staat 18).

De derde mogelijkheid kan voor een christenwerkmans liggen in omstandigheden van algemeenen aard. Het is hier met een enkel voorbeeld duidelijk te maken. Een los werkmans heeft over „n paar dagen werk te wachten; werkzaamheden, die tot zijn bedrijf behooren, een werk, dat eenige dagen werk van hem vordert. Wanneer er echter iemand komt in den korten tijd van wachten en bij de vraag tot werken dat meerdere in uitzicht, zijn werk gevaar loopt voor hem voorbij te gaan, dan is er voor hem een geldende reden, dat momenteel opgekomen werk te weigeren 19).

Dit voorbeeld is met vele andere aan te vullen.

Zeker ik geef toe, dat dit laatste individueel is, doch hieromtrent is een geheele gangbare wijziging gekomen, sedert de vakbeweging zulk een hooge vlucht heeft bereikt en in staat is de leiding te nemen.

Daarmede zijn de individuele gevallen van karakter veranderd 20) en het is niet de man zelve, die hier oordeelt over zijn recht of zijn bezwaar, doch het is de vakbond, die hier de leiding neemt krachtens organisatorisch verband. Door dit feit worden er stakingen geforceerd, die moeten worden afgekeurd, ondanks, dat de Christelijke pers op instigatie van de leiders ze ons komt aanprezen 21).

Heeft evenwel een christenwerkmans voor zich het recht individueel het werk neer te leggen, dan heeft hij dat ook in collectief verband 22) onder leiding van de organisaties. Maar door de overdracht van dit recht aan de organisaties, komen de gevaren en wordt het recht om zelve te beslissen, aan de organisaties overgedragen, zoodat door de helft plus een wordt bepaald 23), of er zal worden gestaakt en wordt medien het beschikingsrecht van den eigenaar verleend naar de vergadering.

De verantwoordelijkheid komt dan voor de leiding, wat zoo licht tot roekeloosheid aanleiding geeft; 24) want het is bekend, dat de leiding weer gebonden is aan de leiding van anderen. Er is een tijd geweest, dat men hoopte, dat de Christelijke arbeidersbeweging daarop een gunstigen invloed — een enkele maal gebeurde dit wel — zou weten uit te oefenen, doch daarin wordt de maatschappij wel eenigermate teleurgesteld 25).

Dit doet evenwel in geen enkel opzicht tekort aan het feit, dat een christenwerkmans het volle recht heeft, zijn arbeidsgave te weigeren, wanneer hij oordeelt, de verantwoordelijkheid van deze weigering te kunnen dragen en Gods zegen er over in kan wachten.

Resumeerende staat volgens mij vast:

1. dat men in 1891 een besluit heeft genomen, in het volle besef, dat het principieel juist was en dat het vaststellen van dit besluit noodzakelijk werd geacht door de omstandigheden;

2. dat het recht van werkstaking voor een christenwerkmans onwettigbaar vaststaat en hij daarvan gebruik mag maken, teneinde verslechtingen in zijn positie als loonarbeider tegen te gaan, of wel verbeteringen te bereiken; 26).

3. de ontwikkelingssgang in het maatschappelijk leven, dwingt menigmaal de vakbeweging gebruik te maken van het wapen der werkstaking; 27).

4. waar de christenwerkmans onder den drang der omstandigheden zich heeft moeten aansluiten bij zijn vakbond, heeft hij de beslissing over het stakingsrecht overgedragen 28) aan de leiders der vakbeweging, waardoor gevaar voor misbruik van dit recht niet is uitgesloten.

Terneuzen.

HUIZINGA.

9). Wat dunkt U van de formuleeringen van socialistische en anarchistische zijde gegeven? Een rijke bloemlezing daarvan gaf Dr J. G. Sikkel reeds in zijn „De Vrijmaking van den Arbeid“ (Hoofdstuk III). Daar komt wel heel schrijnend uit het karakter van de werkstaking als zeer belangrijk hulpmiddel in de ANTICHRISTELIJKE „beweging“.

Heeft U bezwaar tegen de door mij gegeven formulering („De Reformatie“ 19/8/1932)? Ik weet, zij is meer in negatieve zin gesteld. Maar ik heb getracht daarin toch eenig houvast te geven.

10). De redevoeringen, vooral van Dr A. Kuyper, heb ik gelezen. Overigens heb ik mij niet bewust, de „geestverwanten“ van dien tijd in afkeurenden zin in mijn beschouwingen te hebben betrokken. Mijn strijd gaat tegen wat ik als afwijkingen zie, heden, in de hoop, dat wij in de toekomst meer zullen doen in den geest der vaderen.

11). Ik ook! Evenals die andere stelling van den heer Ruppert (cursus G.N.V. 1918), waarin een staking „tijdens den duur“ van een overeenkomst, al niet meer volstrekt uitgesloten werd verklaard. Men ziet de kracht, heden ten dage, van de bekende „twee voorwaarden“!

12). Ik kan dat ook doen, gelijk ik uitdrukkelijk schreef. Maar aanvaardt U nu ook de absolute band aan het arbeidsgebed?

13). Als U hiermede bedoelt, dat al zulke omstandigheden, „tacliek“ dus, beslissend, zelfs van eenigen invloed zouden moeten zijn op het nemen van het besluit: wel of niet staken, dan sta ik zeer heest tegenover U. De staking, aanvaard als alleen geoorloofd, indien zij in een concreet geval beschouwd mag worden als door God geboden, moet begonnen, ook al was alles tegen. En bij twijfel omtrent de aanwezigheid van zulk karakter onthoudt men zich, opdat men niet zondige, doch niet, omdat de kans van slagen eenige procenten meer of minder is.

14). Dat is het tweede doel; het eerste is: het vervullen van het gebod, als mede-werker Gods.

15). Toch niet eerst „dan“? M.i. dan niet meer dan voor ieder ander. Alleen de niet-vervulling daarvan krijgt dan een nog ernstiger karakter, zooals er graden zijn in de zonde en in de straf daarop.

16). Het gebruik van dit woord kan gevaarlijk wezen; het zou ons kunnen voeren tot die opvatting, welke de arbeidskracht tot een handelsartikel degradeert. Kortzuchtigheids halve verwijs ik naar mijn recensie in „De Reformatie“ van 10/7/1931, bij de citaten no. 1 en 2.

17). Accoord.

18). Ik verwijs hierbij naar mijn vroeger artikel. Het kan zijn, dat U en ik hier kunnen samengaan, maar het geval is te algemeen gesteld, dan dat een conclusie van „accoord“, zonder meer, mogelijk is.

19). Tot mijn spijt moet ik verklaren U hier niet te begrijpen. Overigens verwijs ik naar 18).

20). Ik ontken dat in zijn algemeenheid en herinner eraan, dat elk individu een eigen verantwoordelijkheid jegens God draagt en blijft dragen.

21). Begrijp ik U goed, dan keurt U dus ook af, erkent U althans het groote gevaar van dien „overgang“ van „individueel“ naar „organisatorisch“ of gemeenschappelijk.

22). Ik zou willen zeggen: natuurlijk als n.l. ook die anderen in dezelfde, het „recht“ scheppende omstandigheden verkeerden. Maar dan moeten wij het eerst goed eens worden over de vraag, wanneer dat „recht“ bestaat. Verder verwijs ik naar 20).

23). En moet dus door die „helft plus een“ worden uitgemaakt of IK, als stakende arbeider, wel of niet rebelleer tegen God? U gaat in zeer bedenkelijke richting, wanneer U in de hier volgende woorden verklaart, dat „het beschikingsrecht van den eigenaar verleend (wordt) naar de vergadering“. Hiermede wordt de werkwilge ge- en veroordeeld; wie niet in zijn geweten overtuigd is van het — van Godwege — geoorloofde der staking, zal zich toch maar moeten onderwerpen? Zoo halen we binnen en sanctionneeren, in de consequentie van Uw redeneering, de terreur.

24). Ook Prof. Fabius heeft hierop reeds gewezen in „Sociale Vraagstukken“, (Leiden, 1905), blz. 128.

25). Dit zal veranderen, indien onze menschen gaan opvolgen het advies van Prof. Fabius (zie 1) en ook aanvaarden of weerleggen de gedachte, door mij ontvouwd. Ik laat nu nog onbesproken de gezags-idee, door Dr B. Wielenga in 1903/4 tegenover Talma verdedigd.

26). U is m.i. op den verkeerden weg door te loeren, dat voor dat op zichzelf geoorloofd streven nu ook al de staking mag worden gehanteerd.

27). De christelijke vakbeweging nooit meer of minder dan den individueelen arbeider.

28). Maar wanneer dan die leiders, zooals U mogelijk stelt, „misbruik“ maken van hun bevoegdheid, dan is de individuele arbeider daarom nog niet verplicht de instructies der „leiders“ op te volgen; de arbeider blijft zijn eigen verantwoordelijkheid tegenover God dragen en moet het daarom aandurven in zulke omstandigheden tegen zijn eigen leiders te ..... staken.

's Gravenhage.

A. SCHILDER.

## ZENDING EN EVANGELISATIE

Evangelisatie-motieven uit de werken van Mevrouw Bosboom-Toussaint.

XII.

Waar afgedwaald.

I.

Tusschen Gideon Florensz en den Italiaanschen Kapitein Cosmo Pescarengis, een officier van den Graaf van Leicester, had eerst de meest nauwe relatie bestaan. Gideon was het middel geweest, om hem van diep-zondige wegen af te brengen tot het pad der vreeze Gods. Daarom gevoelde de man, van nature „een ruw en korzel persoonlijkheid“, zich aan Gideon verbonden gelijk een zoon aan zijn vader. Zóó groot was zijn innerlijke gehechtheid, dat hij tot „afgoderye“ jegens hem verviel. Door treurig misverstand en door jaloezieheid op Gideons invloed bij Leicester ontstond er evenwel tusschen hen beiden groote verwijdering. Aanleiding hiertoe was een getrouwe vermaning van Gideon, met kloekmoedigheid gedaan. Elke poging, die Gideon daarna deed om toenadering te bewerken, mislukte. Cosmo keerde zich steeds meer van hem af.

„Ruwe en woeste vormen bij de daden van liefde waren hem altijd eigen geweest. Maar dat gemoed, vroeger zoo toegankelijk en ontvangbaar voor iedereen indruk, had zich nu voor hem gesloten; dat hart, hetwelk zich voormaals met zoo onbepakt vertrouwen had overgegeven, was nu zóó gansch van hem vervreemd, dat zijne bewijzen van liefde zoowel als zijne uitdrukkingen van verwijt voor hem raadsels waren, die hij niet kon ontcijferen. De draad was afgesneden, die hem den weg kon wijzen in dezen doolhof, en Gideon zag geenlei

middel om dien terug te vinden. Cosmo weerde alle toenadering af, verwijtten, toespraken, woorden van ernst en liefde, hij had ze in den laatsten tijd immer onbeantwoord gelaten; hij scheen de betekenis er van niet meer te verstaan, niet meer te waardeeren“.

Op het onverwachts deed zich echter de gelegenheid voor, nogmaals een poging tot verzoening te wagen. Zij ontmoetten elkaar op een oogenblik, dat Cosmo aangewezen was, om Gideon, die valscheijk bij Leicester onder zware verdenking gebracht was, als gevangene den Staatsraad binnen te leiden. In dit schijnbaar zoo ongunstig mogelijke uur kwam door Gideons tactisch en liefdevol optreden tusschen hen verzoening tot stand. De gevangene, Gideon, bevrijdde den ongelukkigen Cosmo van de vreeselijke kluisters, die hem zoo lang en zoo smartelijk hadden geginnigd.

Eerst nog volhardend in zijn stugge, weerbarstige houding, brak hij straks los op koelen en bitteren toon: „Gij, zijt in niets te beschuldigen, signor. Alle schuld ligt bij mij, ellendige dwaas!... Ik kon de proeve niet doorstaan, waarop gij mij hadt gesteld; het was u gebleken, ik was geen hulpe meer waard. Door u verwezen, wist ik mij verworpen van God.“...

„Gideon had gehuisterd, stil, ernstig, meewarig, maar zonder uiterlijk groote gemoedsbeweging te toonen. Hij had veel te zeggen, en toch hij bleef nadenkend zwijgen, toen Cosmo had uitgesproken. Den afgedwaalde terstond de volheid zijner liefde te toonen, terwijl zij niet werd begrepen en niet was begeerd, kon niet heilzaam zijn, zou hem ook niet geruststellen; en niets in de houding, in den toon, in den blik van Cosmo bewees Gideon, dat hier van gemis werd geklaagd, anders dan om te verwijten, te beschamen en te bedroeven; slechts wrevel, slechts slechts booze zegepraal lichtte er uit die trekken“.

„De jonge Evangeliedienaar raadde wel, dat er onder dien rotsachtigen grond nog goede aarde lag, die begeerte had naar lfenis, maar de behoefte moest zich openbaren, maar de harde schors moest eerst splijten, zou de milde dauw der liefde zijn werking doen; en toch, men mocht niet onvoorzichtiglijk den ploeg drijven door den akker, waar misschien eenig kostbaar zaad lag te ontkiemen, en het woord dat doel trof, zonder de ziekelijke fijnvoelendheid van dezen lijder te prikkelen, was niet zoo licht gevonden. Nu het hoofd opheffende, zeide hij: Cosmo, hebt gij u afgewend van den zwakken ontrouwen dienaar, richt het oog op den machtigen en getrouwen Heer, en gedenk toch de nadrukkelijke belofte Gods in Christus, die Jesaja ons overbrengt: „Ik zal de blinden leiden door den weg, dien zij niet geweten hebben; Ik zal ze doen treden door de paden, die zij niet gekend hebben: Ik zal de duisternis voor hun aangezicht tot licht maken, en het kromme tot recht. Deze dingen zal Ik hun doen en Ik zal hen niet verlaten.“

De Piémontees luisterde met een zeker welgevallen naar den klank van die lieflijk ernstige stem; hij bracht de hand aan het voorhoofd en zuchtte diep, maar het bleek wel, dat de betekenis der woorden voor hem verloren ging; hij had die verstaan, zonder haar aan te nemen, want hij sprak norsch: „die beloften zijn goed, maar mij komen ze niet toe. Spil nu geen onnutte vertroosting aan mij“, vervolgde hij met een onrustig gebaar.

Gideon bleef onverstoort kalm. Zich van niets kwaads ten opzichte van Leicester bewust, had hij dus ook niets te vreezen.

„Vervloekt zij die valsche gerustheid!“ riep Cosmo heftig. Hij liet het hoofd weer voorover vallen in de handpalmen; maar Gideon hoorde zijn nokkend snikken, en zag die forse gestalte sidderen onder heftige zielsaandoeningen, en hij trad haastig toe en schoof zachtens die handen weg, en dwong hem het gelaat niet meer te verbergen, en zag een stroom van tranen neervloeden uit die brandende oogen.“

„Wees gezegend, Cosmo! dat zijn kostelijke tranen; dat was een toon uit uw harte!“

„Het is de getuigenis mijner consciëntie“, snikte Cosmo... „het is de noodkreet mijner ziele, die het niet langer kan uitharden tegen u en tegen God“. En hij wierp zich op de knieën, het hoofd diep neergebogen, en de armen uitstreckende als een smeekende.

„Och, waarom zoudt gij ook!“ riep Gideon. „Waarom zoudt ge nog langer aarzelen uwe plaats te hernemen aan een harte, waar gij zoo lang reeds biddende werdt ingewacht!“

En toen Gideon een beweging maakte om hem op te heffen en in zijne armen te sluiten, weerde Cosmo het zachtelijk af, en sprak met diepen weemoed: „Neen, gun mij deze plaats, in het stof aan uwe voeten, de éénige, die mij past, die mij noodig is. Aan de volheid uwer liefde twijfel ik niet, heb ik nooit getwijfeld; het was alleen uit wrevel, uit afgunst, uit argwaan, dat ik haar heb miskend en bedroefd; laat mij dus, waar het mij nu goed is.“...

„Mits gij u“, antwoordt Gideon, „met dien ootmoed heenwendt tot God, den Eénige, die daarop recht heeft; Cosmo, uw vriend is u gebleven; gij moogt hem behouden; maar de omgeworpen afgod mag niet weer worden opgericht. Stronger

dan ooit komt.“

„Het z... Cosmo c... goelijk g... gansch e... dat ik z... trouw v... te rouw... om daa... plaats t... Heeren... verwoest... ingehaalt... zachten... liefde... ik toch... is zoo... Hij zv... wisscher... „Ja, t... ervaart... De P... te laat... me zelf... maar da... hart mij... verduist... mij maa... mijn be... mij aan... „Die i... zielschem... heenbuig... oorzaak... teere pl... zaanhei... Cosmo... liefde is... die het... waakzaam... Cosmo... daarop... dit vat... onschul... Nu ze... heid en... Cosmo... en zijn... dera be... Want d... schaamt... waardig... te word... H...“



In „De... Sous... du Ple... gres v... vergad... gehand... Het is... nisten... de begin... Anders... zooals h... schen, d... bieden n... gebied v... piëele vr... calvinist... het calvi... niet best... Zooals... schelden... Even l... As C... vind n... vir me... De ha... schap u... eenigen... van de b... toch me... onder „h... studeeren... goed-w... andere... recht-zig... dit verba... samensti... propagee... Het bli... Onla... 100 me... ging, v... gehou... telike